

Samenvatting

De cumulatie van pensioenen van de openbare sector met beroepsinkomsten of met een vervangingsinkomen is strikt gereguleerd.

Beroepsactiviteiten mogen slechts worden gecumuleerd met een pensioen na voorafgaande aangifte. Gepensioneerden die de volle leeftijd van 65 jaar hebben bereikt en houders van een politiek of administratief mandaat zijn van deze aangifteplicht vrijgesteld.

Voorts worden de inkomsten die voortvloeien uit een beroepsactiviteit vergeleken met jaargrenzen die verschillen naargelang van de aard van de beroepsactiviteit, de aard van het pensioen en het al dan niet bestaan van kinderlast. Overschrijding van de jaargrenzen leidt tot vermindering of schorsing van het pensioen.

De uitbetaling van een overlevingspensioen wordt in principe geschorst gedurende de kalendermaanden waarin de gepensioneerde een vervangingsinkomen geniet. Bij wijze van uitzondering is deze cumulatie binnen bepaalde grenzen toegestaan voor een beperkte duur van twaalf al dan niet opeenvolgende maanden.

Het Rekenhof heeft onderzocht over welke middelen de Pensioendienst van de Overheidssector (PDOS) beschikt om de correcte toepassing van deze cumulatiereglementering te garanderen en of ze toereikend zijn. In bijkomende orde is nagegaan of de PDOS deze regelgeving op dezelfde wijze toepast als de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP) die te maken heeft met een inhoudelijk zelfde reglementering.

Cijfermateriaal van de PDOS en van de RVP toont aan dat slechts een klein percentage van de uitkeringsgerechtigden het pensioen cumuleert met een inkomen uit beroepsactiviteit of met een vervangingsinkomen, maar dat dat percentage de laatste jaren wel substantieel is gestegen. Bovendien zijn het overwegend de jongere gepensioneerden die nog werken. Ze zijn in belangrijke mate actief in 'werknemersverband'. Voorts leren de cijfers dat overlevingspensioenen (nog steeds) een bijna exclusief 'vrouwelijke' aangelegenheid blijven.

Het Rekenhof heeft vastgesteld dat de PDOS enkel controle uitoefent op de naleving van de cumulatiewetgeving indien de gepensioneerde zelf een inkomen uit beroepsactiviteit of een vervangingsinkomen aangeeft. Indien er niet spontaan melding wordt gemaakt, volgt in de regel geen enkele verdere administratieve controle of opvolging.

Een ruime categorie van de personen die een overheidspensioen met een ander inkomen cumuleren, kan nochtans gemakkelijk worden gedetecteerd via gegevensuitwisseling met de databank van CIMIRe/SIGeDIS (die de individuele pensioenrekeningen van Belgische werknemers bevat). Via deze controlepraktijk, die de RVP sinds 2006 toepast voor de werknemerspensioenen, zou de PDOS alle gepensioneerden met een inkomen als werknemer kunnen opsporen. In dit verband moet worden benadrukt dat de aangifteplicht voor gepensioneerden boven 65 jaar precies werd afgeschaft omdat de databank van CIMIRe het mogelijk maakte controles uit te voeren door automatische gegevensuitwisseling.

Hoewel de PDOS zijn controle zo goed als volledig steunt op de aangifte van cumulatie, leidt niet-naleving van de aangifteplicht zelden of nooit tot toepassing van de bij wet voorziene sancties, noch voor de gepensioneerde, noch voor de werkgever.

Het Rekenhof stelt voorts vast dat de cumulatiewetgeving voor de pensioenen van de openbare sector (in brede zin) op een aantal punten verschilt van de regelgeving voor de belangrijkste pensioenregimes (werknemers en zelfstandigen), zonder dat daarvoor een objectieve verantwoording bestaat. Het gebeurt geregeld dat een cumulatie van een pensioen met een inkomen uit beroepsactiviteit of met een vervangingsinkomen in het ene stelsel wel is toegelaten en in het andere niet, wat vooral bij gemengde loopbanen heel wat moeilijkheden meebrengt. Aangezien dergelijke toestand de administratieve afhandeling van dossiers vertraagt en terecht voor onbegrip bij de gepensioneerden zorgt, moeten de onderscheiden cumulatieregelingen zo vlug mogelijk volledig op elkaar worden afgestemd.

Ten slotte wijst het Rekenhof erop dat de cumulatiecontrole wordt bemoeilijkt door enkele elementen in de regelgeving en in de organisatie van de controle, waarop de PDOS geen vat heeft. Een aantal van deze factoren maakt het bovendien voor de gepensioneerde bijzonder moeilijk om de invloed van zijn beroepsactiviteit correct in te schatten. Zo stelt het Rekenhof vast dat:

- de reglementering over de cumulatie van een overlevingspensioen met een vervangingsinkomen zo complex is dat controle op de juiste toepassing ervan zo goed als onmogelijk is;
- de wijze van verrekening van het vakantiegeld in het beroepsinkomen tot gevolg heeft dat de controle van inkomsten uit beroepsactiviteit niet binnen een billijke termijn kan worden afgerond en het de gepensioneerde erg moeilijk maakt om zijn totale activiteitsinkomen zo exact mogelijk in te schatten;
- de laattijdige vaststelling van de jaargrenzen voor toegelaten arbeid tot rechtsonzekerheid leidt en ervoor zorgt dat de gepensioneerde zo goed als geen zicht heeft op zijn beschikbaar inkomen;
- het gebrek aan overleg tussen de verschillende pensioeninstellingen, meer bepaald tussen de PDOS enerzijds en de RVP en het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ) anderzijds, leidt tot overbodig werk, tijdverlies en gebrek aan eenvormige toepassing van de cumulatiereglementering;
- de deskundigheid van elke pensioeninstelling in haar eigen vakgebied onvoldoende wordt benut, aangezien de betrokken activiteit niet door of met medewerking van de ter zake 'gespecialiseerde' pensioeninstelling wordt gecontroleerd.

Het Rekenhof is van oordeel dat deze hinderpalen in de regelgeving en de organisatie van de controle zo vlug mogelijk zouden moeten worden weggewerkt.

De minister van Pensioenen gaat akkoord met de conclusies en aanbevelingen van het Rekenhof. Hij stelt dat zich enkele technische aanpassingen opdringen om de controle op de cumulatie van pensioenen in de openbare sector met een beroeps- of vervangingsinkomen doorzichtiger en eenvoudiger te maken. Daarbij wordt ook gestreefd naar een verregerende harmonisatie tussen de verschillende stelsels.

De minister hoopt binnenkort enkele zeer concrete maatregelen te kunnen voorstellen die voor alle partijen en in de eerste plaats voor de gepensioneerde zelf een verbetering en een vereenvoudiging zullen betekenen.